СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 101. Джерзі Ситі, Н. Дж., середа, 26-го травня 1943. No. 101. Jersey City, N. J., Wednesday, May 26, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

РОСІЯ ХОЧЕ НЕГАЙНО ХАРЧІВ ДЛЯ АРМІЇ

ГАТ СПРИНҐЗ (Вірджінія). — А. Д. Крутіков, голова совєтської делеґації на Харчову Конференцію, заявив на пресовій конференції, що Совєти дуже зацікавлені нарадами Харчової Конференції, як і її плянами на майбутнє. Одначе зараз, казав він, совєтська армія потребує більше харчів і стрільна для успішної боротьби з гітлерівською Німеччиною. Для розбудови знищеного рільництва, казав Крутіков, Совєти потребуватимуть довгоречинцевого кредиту.

СТРАЙК В ҐУМОВИХ ФАБРИКАХ ПРОДОВЖУЄТЬСЯ.

АКРОН (Тгайо). — Число страйкуючих робітників в трьох ґумових фабриках дійшло до 44 тисяч. Кордон пікетуючих робітників окружив фабрики і з цьої нагоди приходило деколи до бійки на пястуки. Джеймс П. Мучел, директор індустріяльного персоналу армії, вислав телеґраму до юнії ґумових робітників: „Це ваш патріотичний обовязок продовжувати продукцію без перерви й всякі спори полагоджувати передаючи їх цивільним аґенціям до цього встановленим".

ДОМАҐАЮТЬСЯ РОЗВЯЗАННЯ „НАЦІОНАЛЬНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ МОЛОДІ".

ВАШИНҐТОН. — Спільний конґресово-департаментовий Комітет для зменшення неесенціональних федеральних видатків, радить сенатови розвязати бюро „Національної Адміністрації Молоді" з днем 30. червня ц. р. Працю цього бюра, як кажеться у звіті предсідника комітету сенатора Бирда, малиб переняти інші федеральні бюра та приватні підприємства.

ЗАЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА.

ДЕЛЕР (Н. Дж.). — Перші розсліди над розбиттям поїзду пенсилвенійської залізничої компанії, в якому згинуло 14 осіб, а поверх 100 осіб було ранених, вказують, що машиніст цього поїзду гнав його з великою скорістю на скруті залізничої дороги.

Поїзд вертав з купелевих місць на побережжю океану та був вщерть переповнений пасажирами.

НЕПОРОЗУМІННЯ В ОФІСІ АДМІНІСТРАЦІЇ ЦІН.

ВАШИНҐТОН. — П. Бравн, головний адміністратор цін подав до відома, що двох головних урядників зрезиґнувало. Причиною резиґнації були непорозуміння щодо заряду цін харчів. Ходять однак слухи, що непорозуміння в Офісі Адміністрації Цін є дуже поважні, та мабуть сам президент або хтось з вищих урядників буде змушений полагодити спори.

ЖАДАЮТЬ КОНТРОЛІ НАД НІМЕЦЬКИМ ВИХОВАННЯМ.

ВАШИНҐТОН. — Американська Рада Публичних Зносин подає, що британська комісія жадає примусової контролі виховання в повоєнній Німеччині, а американська комісія цьому противиться.

Секретар американської комісії д-р В. Кар заявляє, що обі комісії годяться щодо основних думок, а саме, що зміна способу думання людей є таксамо важною для мира, як і політичні чи господарські договори. Британці кажуть, що треба знищити німецьку армію, націстичну партію та покарати винних за доканані насильства.

ПОВІНЬ СПРИЧИНИЛА ВЕЛИКІ ШКОДИ.

ШІКАҐО. — Як подають звіти поодиноких середньо-західних стейтів, повінь спричинила величезні шкоди на полях, припізнила усю фармерську роботу, та залишила 40 тисяч родин бездомними. Відділи Червоного Хреста та 10 тисяч війська день і ніч несуть допомогу населенню. Найбільша небезпека вже пройшла і вода помалу зачинає відступати.

ЗМІНА ЧЛЕНСТВА В АМЕРИКАНСЬКІЙ ФЕДЕРАЦІЇ ПРАЦІ.

ВАШИНҐТОН. — Юнія машиністів, що має 500 тисяч членів уповажнила свою екзекутиву вийти зо складу Американської Федерації Праці, коли екзекутива вважалаб це потрібним. Зноваж ходять слухи, що Типоґрафічна Юнія, яка давніше вийшла з Американської Федерації Праці, хоче назад вступити в її члени.

ЖІНКИ У ВОЄННИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.

ВАШИНҐТОН. — Офіс Воєнної Інформації подає, що жінки так скоро приноровлюються до праці в воєннім промислі, що мабуть не треба буде ухвалювати закону про примусову службу. Протягом двох лише місяців стало до праці в фабриках 300 тисяч жінок.

НАШІ КОМУНІСТИ В КЛОПОТАХ.

ЙОНКЕРС (Ню Йорк). — Коли запитали голову американської комуністичної партії, Бравдера, чи супроти рішення комінтерну розвязатися члени його партії будуть дальше співати гимн Третього Інтернаціоналу, Бравдер заявив: „Цього я не знаю".

Секретар Гол про Ліквідацію Комінтерну

ВАШИНҐТОН. — Секретар стейту К. Гол заявив на пресовій конференції, що він приняв відомість про розвязання Комінтерну з вдоволенням. Він зазначив, що „виелімінування цеї орґанізації з міжнародного життя" та закинення її праці зовсім певно „внесе більше довіря між Аліянтами та багато причиниться значно до повної кооперації, потрібної для виграння війни та успішного переведення повоєнних підпринять".

ПРЕЗИДЕНТ РУЗВЕЛТ ЗА ПОВНУ РОЗБУДОВУ

ВАШИНҐТОН. — В листі до віцепрезидента Волеса, котрий рівночасно є теж предсідником Сенату, президент Рузвелт вказує на потребу повоєнних плянів розбудови, та жадає призначення Конґресом 85 міліонів долярів для цеї праці. За пляном президента, з тих грошей треба би приділити 10 міліонів стейтам і місцевостям у найближчому році, а 75 міліонів мав би видати президент на аванси стейтам і місцевостям на поміри й інжинірські роботи для проєктів загально-краєвого значіння.

400-ЛІТНЯ РІЧНИЦЯ СМЕРТИ КОПЕРНИКА

НЮ ЙОРК. — Для вшановання памяти 400-літньої річниці смерти славного астронома Н. Коперника вібулися збори в Карнеґі Гол, під зарядом Фундації Косцюшка та комітету ля 400-літньої річниці Коперника. У листі на свято преиздент Рузвелт каже, що свобода повинна поширитися на всі держави, громади та поодиноких громадян.

ПРЕЗИДЕНТ РУЗВЕЛТ І ПРИМІЄР ЧОРЧИЛ ВИКІНЧУЮТЬ НАРАДИ

ВАШИНҐТОН. — Секретар президента Ерл подає, що наради між президентом Рузвелтом і британським премієром Чорчилем тревали до пізної ночі. В них брали участь воєнні дорадники обох держав.

Де буде спрямований головний воєнний удар, офіціяльно не сказано. Догадуються тільки з висказу ґенерала Діверса, командуючого американськими військами в Европі, що перший удар прийде на Італію й Німеччину, а відтак прийде на чергу Японія.

Величаве Приняття в Москві в Честь Дейвиса, Висланника През. Рузвелта

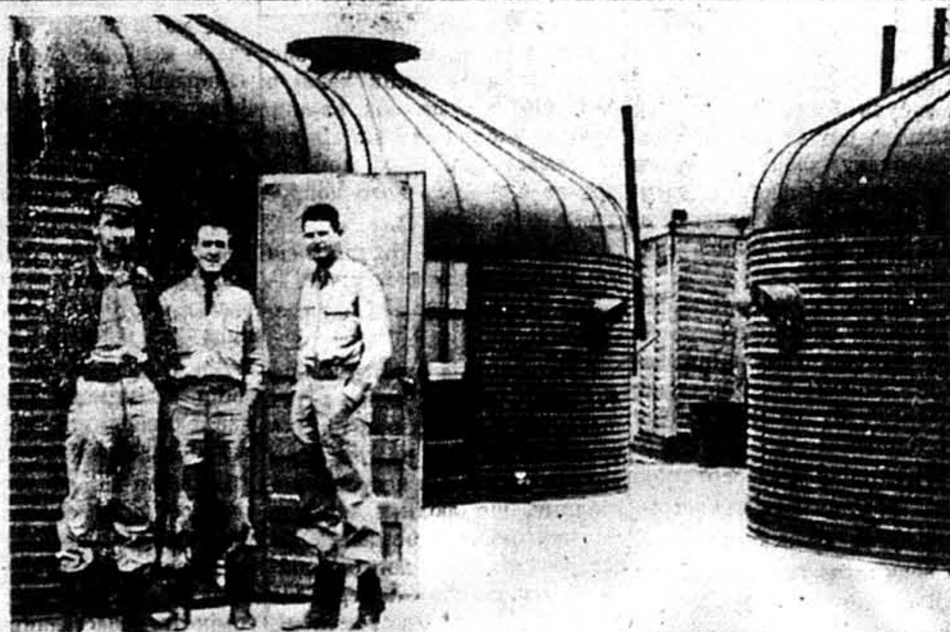
МОСКВА. — Премієр Йосиф Сталін влаштував на Кремлю бенкет в честь Джозефа Е. Дейвиса, бувшого американського амбасадора до Совєтів, а тепер особистого висланника президента Рузвелта до совєтського премієра. Асошіейтед Прес проголосила спис страв та напитків, вказуючи на їх багатство, що малоб бути виявом щирости і пошани з боку Сталіна і Совєтів зглядом Дейвиса. Велике число визначних осіб та 19 промов вказували на те, що уряд привязує до місії Дейвиса велику вагу. Адмірал Вилйем Г. Стендлі, американський амбасадор, говорив про приязнь і кооперацію між Обєднаними Державами, кажучи, що війна не ведеться за те, щоби перемогти, але за мир, що має наступити по війні. Ось ті думки американського амбасадора підтримав сер Джан Кер Кларк, британський амбасадор. Сталін вніс тост на здоровля британських і американських військ, а американський військовий аташе при американській амбасаді вніс тост на здоровля червоної армії. Дейвис говорив про те, щоби не відбудовувати знищеного Сталінґраду, а залишити його як історичний памятник для дальших поколінь, а місто будувати понижче Волги, яких пять миль від Сталінґраду. Він похвалив особливо Літвінова як „одного з найспосібніших дипльоматів світа". Гості також бачили фільму „Місія до Москви", привезену з Америки Літвіновим. Дейвис мав дати до зрозуміння, що фільма дуже подобалась Сталінові.

ШВЕЦІЯ ЧЕРЕЗ СВОЮ НЕВТРАЛЬНІСТЬ МІЖ ДВОМА ВОГНЯМИ

СТОКГОЛЬМ (Швеція). — Невтральна Швеція знайшлася в надзвичайно скрутному положенню, бо натискають на неї з двох боків, щоби залишила невтральність і взяла участь у війні. Натиск іде з боку націстів, як теж і Аліянтів. І якщо вона наставатиме надалі на невтральність, то готова дуже потерпіти на торговлі через бойкот і втрату можливости обмінюватись товарами з Америкою. Німці хотілиб в Швеції кредитів, так, як дістають їх в Швайцарії, якій уже завинили за товари 800 міліонів швайцарських франків. Швеція хотілаб задержати якнайтісніші зносини з Америкою тепер і по війні. Вона є за створення „нордійського бльоку" з Швеції, Норвеґії, Данії й Фінляндії, але такого, що був би в дружбі з Росією.

ЧОМУ НЕ ПРОТИ ЯПОНЦІВ? — ПИТАЮТЬ НІМЦІ

СТОКГОЛЬМ. — До якого замішання доходить в Німеччині з огляду на наближаючуся інвазію Европи з боку Аліянтів, видно по націстівській пресі, яка розписується, що Японія розгромлює Китай та стає в Азії величезною потугою. Те писання вказує одначе на те, чому Аліянти не ідуть розгромлювати Японію, а воюють з Гідлером.



ЗАХИСНО, ЯК ХРУЩЕВИ В ЗЕРНІ. — Американські пільоти в Ірані, що займаються перевозом літаків до Росії, мешкають у переносних збірниках для маґазиновання збіжжя. Перед входом до одного такого маґазину стоять (від лівої руки до правої) капітани: Б. Р. Сейцинґер з Ферфілда, в Айові; Дж. В. Кофер з Луисвила, в Кентокі, і Р. Л. Клейтон з Минеаполиса.

ДОРТМУНД БОМБАРДОВАНИЙ В СПОСІБ, ДОСІ НЕ БУВАЛИЙ, БО СКИНЕНО НА НЬГО 2,000 ТОН БОМБ

ЛОНДОН. — Британська Королівська Повітряна Сила вдарила в Рурську область, в якій німці сконцентрували головну свою воєнну промисловість, з таким розмахом, про який досі нікому не снилось. За один раз скинено там стільки тон тяжких бомб, що та скількість рівнається третині тих бомб, що їх скинули німці на Анґлію на протязі кількох місяців в часі найінтензивнішого бомбардовання ними Лондону та інших британських міст. Отже бомбардовано місто Дортмунд, центр воєнної промисловости в Рур, з такою силою, що скинено на це місто в ночі минулої неділі аж дві тисячі тон бомб. Скидали пересічно по 33 бомби на мінуту. Що це означає, зрозуміємо лекше тоді, коли возьмемо заразом під увагу, що Дортмунд є стережений такою протилетунською оборонною сіттю, що націсти нераз і не два писали, що через ту оборону буде не можливо переступити. Яких 750,000 є занятих при обороні Західної Німеччини. А тепер вислід з того такий, що з різних сторін Німеччини надсилають ратункові стації для ратування жертв налету на Дортмунд.

Спроба знищити Німеччину бомбардованням.

Ось те бомбардовання Дортмунду має глибше значіння. Це є відповідь на те, що зазначив британський премієр Чорчил, що буде випробувана в часі підготовки до інвазії Европи ще й та нова стратеґія, що хоче заставити Німеччину до безумовної здачі наслідком безперервного бомбардовання цілої Німеччини.

Досі скинено 100,000 тон бомб.

Цей рейд на Дортмунд, двадцять шестий з ряду, є початком ще інтензивнішої повітряної боротьби. Британський повітряний маршал, сер Артур Т. Герис, сказав, що отсе вже скинено на Німеччину 100,000 тон бомб, а тепер зачинається нова серія налетів, між іншим як відповідь на заповіт Ґерінґа, що ні один ворожий літак не долетить до Рур. Дальші налети будуть на ще більші розміри та ще частіші.

ЯПОНЦІ ПРОБУВАЛИ БОМБАРДУВАТИ АМЕРИКАНЦІВ НА АТТУ.

ВАШИНҐТОН. — Шість американських бомберів мусіло звести повітряну боротьбу з 16 японськими бомберами, що звідкись налетіли на Атту, пробуючи бомбардувати щойно здобуті американцями позиції. Американці знищили пять японських бомберів, а втратили в бою два, виратувавши одначе американського пільота з одного з знищених ворогом бомбера.

НАЛІТАЮТЬ НА ВОРОГА — РАЗ ОДНІ, А РАЗ ДРУГІ

ГОЛОВНА АЛІЯНТСЬКА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — На протязі восьми днів бомбардовано сім разів великий остров Пантелерію, що є біля Сицилії й має велике стратеґічне значіння, коли іде про інвазію Европи Аліянтами. І так є, що як одного дня бомбардують американці, то другого британці. Але бомбардовання продовжується на цілому Середземному морі.

З ШВАЙЦАРІЇ ПРО БОМБАРДОВАННЯ НІМЕЧЧИНИ.

БЕРН (Швайцарія). — Мораль німецького народу дуже захитана останніми повітряними рейдами. Націстівська пропаганда намагається зменшувати наслідки тих рейдів, але вони очевидні. Наприклад в Дортмунд залишилось по останім рейді 37,000 бездомних, яких треба десь примістити. Якщо такий є наслідок одного рейду, то можна собі уявити, як почуває себе тепер населення в цілому краю, надіючись кожної хвилини подібного налету в кожному місті, як це заповіла британська команда, згідно з тим, що ухвалили президент Рузвелт і Чорчил.

ВИШУКУЮТЬ СЛАБШІ МІСЦЯ.

ЛОНДОН. — З совєтських воєнних звідомлень виходить, що є активність вздовж цілого фронту. Кажеться, що розвідується, де є слабші німецькі позиції. Це можнаб вважати вступом до більших воєнних операцій. Теж згадується про великі втрати, які поносять німецькі армії на задах від повстанчих груп, що виявляють тепер збільшену активність.

ВІЙНА МОЖЕ ЗАКІНЧИТИСЬ — НЕСПОДІВАНО.

ЙОГАННЕСБУРҐ (Полуднева Африка). — Ґенерал Ян Християн Смутс, премієр Полудневої Африки заявив у промові на бенкеті, влаштованім знагоди його уродин, що ця війна може скінчитись цілком нагло, хоч може не так зараз. Та, казав Смутс, не зважаючи на те, коли вона скінчиться, наші хлопці, вертаючи з війни, мають вернути до кращого світа, бо „ми хочемо щось ліпше ніж перемогу".

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Італія, Німеччина й Аліянти

Зо закінченням африканської кампанії очи всего світу звернулися на Італію як на правдоподібний найближчий театр военних подій, або принаймні на один з таких театрів. Питаються люди: яке становище займе тепер до війни Італія? Яке становище до Італії займе Німеччина? Яке становище до Італії мають заняти Аліянти?

Вісток з Італії приходить багато, але, як це звичайно діється зо суспільностями, в яких нема чесного ґазетярства, в яких ґазета вважається тільки орудям пропаґанди верховодів, ці вістки неповні, покручені, суперечні. Одні кажуть, що дуче шукає посилення в католицькій церкві, інші, що він шукає цього в компромісі з королем, ще інші, що він скріпляє фашистівську партію зо середини. Подібно суперечні вісти про відносини Італії до зовнішнього світу: одні кажуть, що дуче втікає від союзу з Гітлером, інші, що він піддається зовсім Гітлерові в неволю. Поза цими всіми вістками, одначе деякі річи признається за зовсім певні. Отже передовсім факт, що італійський нарід уже має досить війни, в яку його втягнули фашисти. Так звана военна мораль італійського народу стоїть тепер дуже низько. Італійці хотіли би вийти з війни, якби тільки це було можливе.

Щодо питання, чи можливо італійцям вирватися з війни, про це відай теж нема двох думок, що італійці власною силою не можуть вирватися з обійм Німеччини. Визволення Італії з обійм Німеччини можливе тільки в двох випадках: або тоді як цього хоче Німеччина, або тоді, як, без огляду на те, що хоче Німеччина, до цього Італії поможуть Аліянти. Німеччина вже наложила таку лабету на всі державні орґани Італії, що самий італійський народ не може визволитися від союзника.

Про те, чи Німеччині тепер краще держати італійців силоміць при собі, чи краще пустити їх, най вони пливуть самостійно, куди їм захочеться, є теж дві противні думки. Одні кажуть, що, як Італія не булаб слаба, Німеччині буде краще заслонятися нею перед ударами Аліянтів; інші кажуть, що союз з таким слабим союзником приносить більше клопотів і коштів, ніж користей.

І серед Аліянтів, як доносить з Вашинґтону Гаролд Календер, є дві думки щодо того, яку політику повести супроти Італії. Одні радять Аліянтам ужити всіх засобів, аби вибити Італію зо союзу з Німеччиною; другі вважають Італію тягаром для Німеччини, радять лишити Італію в руках Німеччини й оставити її, аби вона „смажилася в своїм власнім сосі", себто, аби вона остаточно сама зовсім розложилася, йдучи по тій дорозі, на яку вона вступила. І знову поза кожною з тих думок є переконання, що Італія як велика й впливова держава вже скінчилася, що ця потуга, звеличана приятелями фашизму по всему світі як овоч фашизму, показалася просто миляною банькою.

Пробний Камінь

Комінтерн — ось це є те слово, яке вже малоб зовсім зникнути, бо Третій Інтернаціонал уже так якби розвязано, як це оповіщено в Москві. Оснований в Москві 4. березня 1919 року мав цей Комуністичний Інтернаціонал обєднати весь комуністичний рух у світі, по всіх краях і серед усіх народів. І то в ціли викликання світової революції й заведення комуністичного ладу в цілому світі. Москва, а властиво московські комуністи, від яких вийшла пропозиція такого обєднання, мала стати центром цеї акції. І так було весь час. Без огляду на те, чи і як змінялись цілі Комітерну, заважувала на тому всьому Москва. Ось і тому теж і тепер Москва рішила, що Комінтерн має бути на протяг війни розвязаний. Очевидно, що рішив Сталін, але це вже — самозрозуміле.

Як на це глядіти, отсе є тепер питання, над яким ломлять собі голову Аліянти, бо про них нам іде. Німеччина має свій підхід. Вона добачує нічо інше, а тільки хитрий підступ. Але це її інтерес так говорити навіть і тоді, якщоб не було ніякого хитрунства. Знову Аліянти хочуть добачити в тому кроці добру волю з боку Советів, згл. Сталіна, нахилитись до Обєднаних Держав, зокрема до Анґлії та Америки, щоби таким чином скорше довести до перемоги над Гітлером. Для них Комінтерн був тим тілом, що вмішувався в їхні внутрішні справи та довів до того, що комуністи визнавали в Анґлії чи Америці ще й другу владу, що існувала поза їхнім краєм і давала їм прикази, які вони сліпо виконували навіть тоді, коли ті прикази ішли цілковито в розріз з інтересами їх власного краю. Таке було з комуністами і в інших краях. А тепер, як виходилоб з розвязання Комінтерну, такого вже більше не буде, коли іде про Обєднані Держави. Значить, що комуністи по всіх краях, включно з американськими комуністами, будуть вже рядити самі собою, як і не будуть уже діставати ніяких приказів з Москви.

Якщоб так дійсно сталось, то не улягає сумнівови, що це дуже поправилоб відносини між Советами та таким краєм як Злучені Держави. Запитаний про це Ирл Бравдер, ґенеральний секретар комуністичної партії в Америці, відповів, що розвязка Комітерну нічого не означає, коли іде про американських комуністів, бо вони вже давно рядять самі собою і свою роботу будуть далі вести по давньому. Виходилоб з цього, що коли іде про Америку і американських комуністів, то властиво не сталось нічого особливого. І далі буде по давньому.

Сталін звик вести тільки реальну політику. Супроти цього треба припускати, що коли Гітлер є ще далі великою для нього загрозою, то чому йому не зробити уступок тим, що ту загрозу нищать і ратують його самого? Чи розвязка Комінтерну — уступка; це вже буде його діло доказати. Якщоб це було тільки хитрування, воно скоро виявиться і зашкодить найбільше самому Сталінови і Советам, бо розвіє в Злучених Державах всі надії на те, щоб з Советами можна було демократіям зговоритись. Не знаємо, чи в тому поступку Сталіна є який вплив з боку Америки чи президента Рузвелта. Але одно певне, що през. Рузвелт намагається на всі способи дійти з Советами до ближчого порозуміння і тіснішої співпраці підчас війни і по війні. Ось тому справа з Комінтерном може бути пробним каменем щодо того, чи є вигляди на співпрацю між демократіями і Советами. Бож така співпраця булаб можлива тільки тоді, колиб Совети ще не одно зліквідували чи змінили. А чи таке можливе, на це кине світло теж і те, що саме ось та ліквідація означає у життевій практиці. Іде про те, чи Москва заперестане вмішуватись в внутрішні справи чужих держав, чи заперестане давати комуністам по різних державах свої прикази чи вказівки. А це не буде так важко пізнати.

Микола Чубатий.

Польсько-Російська Справа та Україна

Дійсне замирення чи укрита партизантка?

Останні дні принесли знов низку новинок про конфлікт поміж Росією та польським урядом на вигнанні. Великі держави аліянтів стараються, цілком природно, за всяку ціну в польсько-російськім конфлікті довести для добра загальної справи принайменше до тимчасового завішення ворожнечі. Назовні видається, що так є; взаїмні часописні напасти притихли, а Сталін видав навіть заяву про його бажання бачити Польщу незалежною та сильною. Знов в Москві появилася ще й заява, що „Звйонзек Польскіх Патріотуф" в Москві, очолюваний Вандою Васілевскою, не думає творити конкуренційного польського радянського уряду, та що такий уряд взагалі не буде створений на території Советів. Ванда Васілевска навіть видала заяву, що її орґанізація є за сильну, демократичну, незалежну Польщу з парляментарним устроем. Річ природна, що така заява з уст комуністки для людини, що вміє розуміти большевицьку мову, не напроваджує сумнівів, але всетаки останні заяви з Москви говорять про одно, що совєтському урядови залежить тепер на цім, щоби не дразнити опінії демократичного світа, зокрема Америки. Отже наведені заяви це таки кроки, принайменше дипльоматичні, до злагодження цього конфлікту.

Рівночасно появилися донесення, що й польський уряд на вигнанню готов йти на якусь злагоду та навіть усунути неприємливого для Росії теперішного міністра заграничних справ, якого місце мав би заняти Ромер, дотеперішний польський амбасадор в Москві, більше приємливий для Советів. Якихсь вісток про дальшу зміну польського кабінету на вигнанню немає; особливо нічого не чувати про уступлення з кабінету бувшого польського амбасадора в Москві, проф. Кота, якого совєтський уряд обвинувачує не тільки у ворожнечі до Советів, але прямо у веденні шпіонажі проти Росії. Повторилися знов зі советського боку закиди в сторону польського уряду про нельояльну працю на терені Советів польського дипльоматичного представництва, якого деякі члени були навіть арештовані та засуджені за шпіонажу. На ново видвигнули закид проти польського уряду та ґенерала Андерса, що вони не позволили боротися польській армії, зорґанізованій у Советах проти німців, але що повели її на Близький Схід, поза границі Советів.

Зміни у польськім кабінеті безперечно діються під впливом аліянтських кол. У польському розумінню вони роблені під натиском та на жадання противника, а це удар в суверенність польського народу та в незалежність його влади. А Польща вразлива на такі річи, бо має доскональу школу з таких вмішувань Росії у внутрішні справи Польщі 18-го століття. Тому не дивниця, що є і тепер вразлива на вмішування чужосторонної сили у внутрішні справи Польщі, памятаючи, що такі вмішування довели під кінець 18-го століття до розборів Польщі та втрати незалежности.

Дипльоматична мова та факти.

З другого боку поза дипльоматичною советською мовою появилися два донесення пресових аґенцій, що може більше говорять як усі ті дипльоматичні заяви. Під датою з 17. травня надійшло донесення з Москви, що в „Правді", московськім офіційнім орґані, появилося вже певне донесення, про що передтим тільки говорилося як про поголоски, що на терені Советів твориться для боротьби з німцями польська армія під проводом польського полковника Берлінґа. Річ природна, що хто знає виключність большевиків, той розуміє, що це є комуністична армія. Не зважаючи на всі заяви так буде, що як ця армія разом зі советською, випираючи німців, увійде перша до Варшави, то це означатиме большевізацію Польщі, а на людській мові — втрату незалежности Польщі.

Російсько-польський конфлікт находить вже видно теж відгомін на терені окупованої німцями Польщі. Ніхто й на момент не сумнівається в протинімецьке наставлення загалу польського народу. Нема поляка, що міг би зрезиґнувати в користь німців зі Західної Польщі, колиски польської держави. Але може статись і так, що до визволеної Варшави може вмашерувати як начальний вожд польської червоної армії полк. Берлінґ. Вслід за цим і сама Польща може бути скомунізована. А таке мусить викликувати у поляків тривогу та заколот.

Поголоски про польських квізлінґів.

Пресова аґенція ОНА донесла навіть про перших польських квізлінґів, а ними мали би бути бувший премієр Леон Козловскі та відомий польський письменик Ґетель, член Польської Академії Літератури, створеної ще марш. Пілсудским. Бувший премієр Леон Козловскі це чоловік не чужий теж і українцям. Це професор археольоґії польського львівського університету; хотяй був завзятим пілсудчиком, то теж був не меншим польським шовіністом. В Польщі говорили, що це був найменше второпний премієр з часів правління Польщею пілсудчиками. Відомий був зі своїх необдуманих кроків, але у маршала Пілсудского це вже було звичаєм міняти своїх близьких людей на провідних державних становищах, що мовою марш. Пілсудского називалося „зміною варти". Дійсно й премієр і кабінет міністрів за часів марш. Пілсудского був тільки вартою, що діставала прикази від самого диктатора Польщі. Значить, що особа була тут байдужна. Всеж таки університетська професура Козловского, його бувше премієрство, це такі речі, що можуть робити Козловского таки якоюсь „політичною" особою.

Польський письменник Ґетель теж належав до вірних прихильників твердого режіму маршала Пілсудского; між літератами незахитаний прихильник такої системи, яка була в Польщі впродовж останних 13 літ, а теж писатель кращої кляси. Значить і він людина, що не є цілком без вартости в таких ситуаціях та без всякого впливу на громадську опінію. Чи ще хто поза тими двома людьми є прихильником польсько-німецького порозуміння невідомо. Зате можна припускати, що виразно протибольшевицькі круги, а ті у католицькій Польщі становили подавляючу більшість, є щонайменше збентежені неясною ситуацією польсько-російських відносин. Це аліянти добре розуміють, тому і стараються всіми силами польсько-совєтський конфлікт злагодити, бож напруження в польсько-російських відносинах є в першу чергу незвичайно шкідливе для справи Аліянтів. Треба мати і таке на увазі, що в міру того, як буде кристалізуватися польський червоний табор по стороні Советів, то в такій самій пропорції міг би зростати в Польщі вплив квізлінґів, а це є небажаним для демократичного табору.

Польсько-російський спір та українська справа.

Але підходячи ближче до витвореної ситуації побачимо, що вона теж живо заторкає українську справу. Заторкає її не тільки тому, що польсько-російський спір виринув в першу чергу через українські та білоруські землі; він живо теж заторкає українську справу на випадок якоїнебудь польсько-німецької співпраці, хочби невеличкої ґрупи серед польського громадянства, й то заторкає дуже шкідливо для української справи. Бо не знати, як довго війна потриває, заки переможуть Аліянти. А затримання при Німеччині Західної Польщі при теперішних націстівських методах переселювання людей, спричинив би сильний наплив на схід польського населення, яке німці старалисяб виселити зі Західної Польщі, щоби забезпечити її на все за собою, надавши тим способом західним польським територіям правдиво німецький характер і влучивши їх як таких в німецьку етноґрафічну територію. Виселене польське населення напевно булоб переселюване саме на тій території, про які йде тепер спір між Польщею та Росією, отже на землі українські та білоруські.

Рівночасно майже зі зростом польсько-російського конфлікту появилася з невтрального шведського терену вістка, що мала походити від німецьких кол, що мовляв, Німеччина є за збереженням передвоєнних польських границь на сході. Досі тільки Галичина [illegible] до польського ґенераль-ґубернаторства, натомісць Волинь була поза окупованою німцями Польщею. Річ ясна, це один із ходів німецької пропаґанди, але це є річ знаменна та для нас аж надто актуальна. Переходячи до нормалізації польсько-німецьких стосунків Німеччина напевно заоферує польському квізлінґському урядови, якщоб такий заснувався, якийсь еквівалент за страчену Зах. Польщу. І то ніде інде, а тільки на сході, на західно-українських та західно-білоруських землях, може навіть ще побільшених дещо на схід, де переселювала би міліони населення зі Західної Польщі. Бож евентуальний польський квізлінґський уряд мусів би виказатися якимись здобутками перед польським громадянством, щоб оправдати своє існування. Отже тим осягом булаб ненарушимість, а може навіть побільшення Польщі на сході коштом українських та білоруських земель.

Річ природна, що переселення яких 4 до 5 міліонів поляків на схід, є в силі змінити національний вигляд Західної України та Західної Білоруси та зробити з них землю з польською більшістю, чого не міг зробити навіть сам польський уряд за 20 літ свого володіння Західною Україною. Результат ось такої політики був би для української справи на всякий випадок неґативний.

Нині немає сумніву, що Німеччина мусить війну програти. Тому стан, уложений польсько-німецьким порозумінням зміниться, але, як сказано, війна може ще потривати й кілька літ, а переселене на схід населення не конче все повернулоб знов на захід на свої старі місця і в результаті це польсько-німецьке порозуміння далоб українській справі балянс уємний в постаті скріпленого польського стану на українських землях, нині сильно ослабленого по російській та німецькій окупації Західної України.



Оссіт.

ІРОНІЯ

1)

Усякий раз, коли іронія долі являється мені виразно, в різкім образі, мені згадується той бідний хлопчище Люї Крессоль.

Це було в часі розрухів, яких наробив був в Альжірі Бу-Амена. Я був тоді поручником при другім полку стрільців у Африці.

Одного дня надійшов наказ вирушити як стій, щоб гонити ворога до Ель-Уед-Фенді. Ми подалися в дорогу і машерували звільна, широкою стрічкою, не зупиняючися три дни і чотири ночи. От тоді то, в часі того безконечного походу я пізнав історію Люї Крессоля.

Він мав 20 літ а виґлядав на 15, був дуже малий, саме тільки, що дійшов до військової міри, дуже тонкий, з золотавим волоссям, мов у дівчини, з гарними румянцями, котрих навіть африканське сонце не встигло присмалити, і з великими синіми, задуманими очима. Він був дуже чемний, надзвичайно чемний — річ смішна у африканського стрільця. Його лице мало завсіди якийсь вираз, що не тут його місце, що це хтось на сміх перебраний за вояка і висаджений на великого, білого коня. А що у нього ще більше ніж у інших було охоти до спання, то я поставив свойого коня обік його і ми в ночи почали балакати.

— Ну, Крессоль, швидко ти будеш вільний — мовив я.

— Так, пане поручнику. От то моя бабуся буде тішитися!

Я запитав його: — А щож ти робитимеш, коли будеш вільний?

Його дитяча постать набрала якогось урочистого виразу і він промовив дуже поважним голосом:

— Я одержу спадщину, пане поручнику.

Ця відповідь розвеселила мене дуже. Я думав, які то ріжні пропорції приймає одна і та сама річ відповідно до людини, що дивиться на неї. І так для цеї нерозвитої душі яка небудь фарма з коровами і свиньми, що дістанеться йому в спадку, являється чимсь дуже великим і факт — одержати в спадку ці маловартні речі є для нього якимсь святощами.

Я відповів з нехотя: — О, ти дістанеш спадщину!

Він відповів тим самим набожним тоном: — Так, пане поручнику. От то моя бабуся буде тішитися!

Він повторяв ті стереотипові слова притишеним голосом, мов рефрен колискової пісні. Цей вояк заховав у собі вдачу малої дитини. Порушений тим я запитав:

— Ти дуже любиш свою бабусю?

— Чи дуже люблю її? Мій Боже! Чи дуже люблю її!... Цеж головно задля неї я тішуся тою спадщиною.

Гарний собі був цей воячина з тими ясними очима повними щирости. Він говорив далі:

— Я хочу купити для неї на її старі літа гарну палату, таку як мають багаті бабусі!

Я зирнув на нього остовпілий. Але в тій самій хвилі я зрозумів, що це сон зломив бідного хлопчища і що він висловлював свої сонні мрії. Та про те я запитав його попросту:

— А кількож ти дістанеш тої спадщини, мій хлопче?

Він відповів: — Я одержу три міліони.

І він розповів мені дуже дивоглядну історію, одну з тих щасливих і рідких пригод, що трапляються раз на сто літ і видаються такими неправдоподібними, що люди називають їх „пригодами з романів". Це несправедливо, бо пригоди дійсного життя бувають нераз ще дивніші, ще більше несподівані, як пригоди в книжках.

Якийсь Крессоль вивандрував колись до Індії, вмер там і лишив своїм своякам спадщину в сумі 60 міліонів. А що їх було для поділу цеї суми 20 — 20 малих Крессолів, кузенів Люї — то на кожного з них випадало по три міліони.

Це видавалось мені таким фантастичним і непровдоподібним з кожного погляду, що я не хотів вірити. Але він показав мені всі свої папери в найкращім порядку: листи французького конзуля, далі листи нотара — цілий акт в повні автентичний і комплетний. І з дивним браком самолюбства він повторяв:

— Алеж то моя бабуся буде тішитися! Вонаж так набідувалася, особливо від коли я пішов до війська.

Він ґестикулював живо на своїм білім кони і зовсім не мав охоти спати, впиваючися своїм дивоглядним щастям.

Я ніколи не забуду того щасливого лиця, осяяного зорями, тими мовчазливими, тихими зорями, що немов дивилися на наш похід. І крізь глухий гомін та ненастанний шум, який справляють коні в поході, а все ще чую цей радісний голос, як він вимовляє:

— Три міліони, пане поручнику! Три міліони! Це багато грошей, не правда? Це така купа грошей, як у Ротшільда! Кілько би з них можна видавати день-у-день!

Я ніколи не бачив на людському лиці такої безмежної і повної радости.

Всю ніч він снував проєкти, що то він робитиме, як буде свобідним.

Другого дня у нас була битва. Це був мій пирший огонь. Ще досі я пригадую собі дуже докладно те дивне почуття, яке тоді заволоділо мною. Мені було дуже зимно; мене проймав той прикрий і дошкульний холод, що походить із величезної втоми та довгої безсонноці. Я не міг ніяк отрястися з одубіння — страшного одубіння, що стискало мій череп, мов здоровенна жменя якогось велетня. Я нерішучо, якось неясно і троха неспокійно запитав себе, як буду вести себе підчас битви.

(Кінець буде).

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

ЩОБ СПОВНИТИ ЯКСЛІД ОБОВЯЗКИ ЧЛЕНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ТО НЕ ВИСТАРЧИТЬ НАЛЕЖАТИ САМОМУ ДО СОЮЗУ. БО ДО ЧЛЕНСЬКИХ ОБОВЯЗКІВ СВІДОМОГО ЧЛЕНА НАЛЕЖИТЬ ТАКОЖ ОБОВЯЗОК ЗАПИСАТИ ДО СОЮЗУ ЦІЛУ СВОЮ РОДИНУ, СВОЇХ ПРИЯТЕЛІВ ТА БЛИЗЬКИХ ЗНАЙОМИХ.

Домашній Фронт

Міри для Зниження Коштів Прожитку.

Вслід за обіцянкою уряду знизити кошти прожитку, Бюро Контролі Цін поробило певні кроки, щоб затримати зменшені ціни та покінчити з дотеперішньою системою, по якій в ріжних крамницях були ріжні ціни на ті самі предмети.

Згідно з новою системою, оголошеною Бюром, ціни на продукти надалі не будуть основуватись на максимальних цінах, ріжних для окремих крамниць. На будуче уряд буде встановлювати ціни для ріжного роду крамниць в певній місцевости. Крамниці будуть поґруповані на чотири кляси. Все крамниці певної кляси будуть продавати продукти, що підходять під максимальні ціни, по однаковій ціні.

Ті чотири кляси є такі:

1. Малі незалежні крамниці.
2. Незалежні, середнього розміру крамниці.
3. Комланії, які мають щонайменше чотири малі крамниці.
4. Всі великі крамниці.

Минулого тижня вказано незалежним дрібним продавцям в 130 містах найвищі ціни, які вони можуть вимагати за хліб, масло, яйця, муку, макарони, локшину, кондензоване молоко та інші важні продукти. Під кінець травня будуть встановлені сталі ціни також для більших крамниць для ріжних місцевостей.

Заявлено, що 1-го червня будуть встановлені ціни майже для 80 відсотків усіх харчових продуктів, що їх господиня купує. Протягом тижня кожна масарня в країні дістане найвищі ціни, по яким може продавати волове мясо, теляче, бараняче та ягняче.

Тимчасом адміністратор Бюра Контролі Цін, Прентис Бравн, підготовляе пляни, щоби найняти 1,400 більше осіб, контрольорів, які мали би пояснювати розпорядження про ціни тим, що несвідомо порушили ті розпорядження та притягати до відповідальности і кари тих, хто свідомо, з доброї волі, не дотримується їх.

П. Бравн заявив, що кошти прожитку можуть зменшитися на 5 відсотків, коли будуть виконуватися розпорядження про ціни. Тими мірами та уважним використуванням замінних продуктів Бюро Контролі Цін сподіється знизити кошти прожитку до рівня, на якому вони стояли до 15. вересня 1942 року і затримати на тому рівні.

Встановлюючи однакові ціни в певній місцевости уряд полегчує господиням слідкування за тим, чи дотримуються розпорядження про ціни та боротьбу з чорним ринком.

Господині повинні вирізати з ґазет лісту цін та порівняти ціни з тими, які вимагає від неї продавець в крамниці. Про всяке порушення встановлених цін треба негайно донести до Місцевого Бюра Контролі Цін та Пайкування.

Президент Рузвелт Ґратулює Добровольцям Цивільної Оборони.

В недавньому листі до директора Бюра Цивільної Оборони, Дж. М. Лендиса, президент Рузвелт віддав „салют" робітникам цивільної оборони з нагоди другої річниці заснування цеї орґанізації (20. травня).

Президент між іншим писав:

„Я знаю, що міліони наших громадян і прихильних не-громадян дають свій час, енерґію, послуги і навіть своє життя, добровільно виконуючи свої обовязки як члени Громадського Оборонного Корпусу Злучених Держав і Громадського Службового Корпусу Злучених Держав. Вони також беруть участь у всіх інших наших воєнних заходах, що вимагають особливої цивільної співпраці.

„Тому я гордий, що маю нагоду привітати міліони добровольців, які не питали чи країна потребує їх зусилля в охороні наших твердинь в дома і хочу пригадати їм, що ті зусилля повинні продовжуватися надалі без перерви, доки не осягнемо перемоги".

Більше Кави Від 1-го Червня.

Починаючи з 1-го червня американці будуть мати досить кави на одно з четверттю горнятко кави денно. З тої кави, що тепер дістаємо, можемо мати приблизно одне горнятко денно. Пайкові купони на каву і надалі будуть важні тільки для одного фунта кави, але не на пять тижнів, як було до тепер, а на місяць. Бюро Контролі Цін заявило, що пайковий період на каву буде починатися з першим днем кожного місяця.

Всі Всім Інтересуються

Може в декого з українців зявитись деколи думка: „А може тутешним українцям не пора тепер про українські справи за морем думати і говорити... Ми тут, а це там... А тепер війна...

Така думка виявляла би лише дуже вузку свідомість і нерозуміння того, що на світі діється.

Гляньмо кругом себе тут в Канаді...

Тутешні поляки клопучуться Польщею там за морем; клопочуться поляками, що порозходилися по світі. Клопочуться ті, що є тутешними горожанами.

Тутешні жиди, горожане Канади, клопочуться Палестиною; клопочуться жидами, що знаходяться в ріжних сторонах світа; вишукують місця, де можна би жидів примістити; добиваються свого війська, а там і своєї держави в Палестині.

Большевики, що є горожанами Канади, клопочуться Росією, як своєю найближчою і необхідною справою.

Клопочуться й інші народи.

А дальше — і Польщею, і Росією, і Палестиною, і Францією, і Голяндією, і Норвеґією і другими краями і народами інтересується тутешна англійська преса і загал ними заінтересовує. Не каже: Це нам чуже... Воно там, а ми тут... Воно нас не обходить".

Свідомі люди відрізняються від несвідомих тим, що вони всім інтересуються, все хочуть знати і розуміти. Для свідомих така фізична віддаль, як для несвідомих, не існує. Для них всюди є близькі причини до заінтересовання; є політичні, економічні, а бодай культурні інтереси, є культурні звязки, є спільні цілі й ідеали.

Принцип справедливого демократичного ладу, для якого й українці дають свою велику жертву, зобовязує їх нарівні з другими народами і другими народами і собою інтересуватися та клопотатися. І хто знає — може не було би нинішньої війни цілком, колиб з кінцем минувшої війни український нарід був встоявся свобідним. Колиж і не встоявся, то не по своїй вині, а черех те, що забракло було на світі принципу демократії; тому, що світ не заінтересувався був Україною, а тільки, як нині Польщею, Палестиною Кореєю, або встановленням після війни справедливого ладу на світі.

Та хто знає... „Камінь, що його відкинули будівничі, стався головою угла" — говорить Святе Письмо, а це може справдитися і на українськім народі. Його доля і тепер тяжить на вазі нинішних переживань; вона може тяжіти і дальше, аж поки його справа не вирішиться справедливо. — („Вістник").

"Срібний Ювилей" Летунської Пошти

Цього місяця, точно кажучи 15-го травня, минуло 25 літ з часу, як в Злучених Державах почався реґулярний перевіз пошти літаками. В згаданий день 1918-го року відлетів з Ню Йорку до Вашинґтону перший поштовий літак і відтоді цей поштовий звязок утримується неперервно по сьогодня.

Деякі історики стейту Індіяна кажуть, що „батьком" повітряної пошти треба вважати Джона Вайза, який в половині минулого століття піднімався бальоном в повітря. Раз, в серпні 1859-го року, підчас такого злету він взяв зі собою 123 листи і двацять брошурок і перевіз їх з Лафаєт, Індіяна, до Крофордвил в тому самому стейті. Пізніше, в 1870-му році, підчас облоги Парижа німцями, французи пересилали деколи листи з міста на провінцію при помочі бальонів. Та це все були випадкові пересилки. Реґулярна поштова достава літаками почалась щойно в 1918-му році.

Думка при вживання літаків для перевозу пошти повстала раньше. Починаючи з 1912 року поштовий департамент просив в конґресі грошей на спроби в цьому напрямку. Конґрес рік річно відкидав просьбу і щойно в 1918 році ухвалив 100,000 долярів на „досвідний перевіз пошти повітрям".

Перша повітряна поштова лінія, Ню Йорк — Филаделфія — Вашинґтон, обслугувалась військовими літаками й летунами. Пошта завідувала тільки посилками. Та вже за три місяці, 12. серпня 1918, поштовий уряд перебрав на себе всю обслугу, включно з обслугою летунських майданів, варстатів і ґанґарів.

Поширення повітряної пошти відбувалось постепенно, при чому першою головною метою був перевіз пошти з атлянтійського на тихоокеанське побережжа. Зразу встановлено реґулярну летунську поштову доставу між Клівлендом і Шікаґо. В другій половині 1919 року доповнено її отворенням лінії Ню Йорк — Клівленд. Ще за рік відкрито реґулярні перелети з Шікаґо до Омаги, а 8. вересня 1920 доповнено трансконтинентальну поштову доставу встановленням лінії Омаґа — Сан Франсиско. В порівнанні з теперішньою поштова достава була ще дуже повільна. За один раз можна було перевезти тільки 16,000 листів, літак мусів часто осідати, пересічна його скорість виносила 80 миль на годину і листи з Ню Йорку приходили до Сан Франсиско усього 22 години вчасніше ніж найшвидшим потягом.

Та навіть ці повільні перелети були величезним кроком вперед, а рівночасно величезною досвідною школою як для поштового так і для пасажирського й воєнного летунства. Вони, в першу чергу, показали наглядно потребу і виявили трудноші літання в ночі. Для розвязання цієї трудности встановлено на кожному летунському майдані радіостації, що передавали звідомлення про існуючу в даній околиці погоду. Між головними майданами влаштовано побічні, яких можна було вжити на випадок непредвиджених труднощів. Майдани заосмотрено в маяки і прожектори, що освітлюють само летище. Літаки дістали інструменти з вказівками, що світять в ночі, та світляні ракети на парашутиках, для освітлення терену під ними. Летуни відбували довгі вправи в літанні ніччю і накінець, в серпні 1923 року, почату реґулярні нічні перелети між містами Шікаґо, Ілиной, і Шеєн, Вайоминг.

Ще за рік придумано маяки ліхтарнями силою пів міліона свічок. Їх світло видно в погідну ніч на віддаль 150 миль, а навіть в мраці вони пробиваються через хмари високо понад землю. Встановлення тих ліхтарень влегчило перелети понад Алеґенські гори в Пенсилвенії, де в перші роки реґулярного літання було багато нещасливих випадків, особливо в околиці міста Белфонте, яку й названо „цвинтарищем літаків".

Підчас усіх поштових полетів пільоти і управи повітряних ліній набирались досвіду та збирали важні дані про літання серед усяких можливих обставин. Ті дані стали основою теперішнього розвитку воєнного й цивільного летунства, особливо старанно збирані й нотовані помічення про нічні полети та літання в хмарах, у мраці й підчас бурі. Поштове летунство діставало рік за роком нагороди за свої досягнення. В 1927 році поштовий пільот дістав нагороду Гармона за те, що на протязі року находився в повітрі 718 годин, 47 відсотків з того часу в ночі, та що відбув всі свої полети на час і без припадку. Його досягнення вважали важнішим для летунства ніж полет адмірала Бирда до північного бігуна, що відбувся в тому самому році.

Промостивши таким робом шлях правильній повітряній комунікації, поштовий уряд почав постепенно вицофуватись з безпосереднього завідування летунством. Вже в 1926 році найдено приватні компанії, які за контрактом взялись за перевіз пошти. На протязі 1927 й 1928 року пошта зліквідувала всі свої власні лінії і передала перевіз посилок приватним спілкам. Летунські майдани, ґанґари й варстати перебрав департамент торговлі, який також зайнявся утримуванням радіостацій і маякових сиґналів.

За десять років завідування всіми ділянками перевозу пошти повітрям, поштовий уряд встановив кілька інтересних рекордів. Поштові літаки перелетіли за той час 13,768,072 милі і перевезли 301,855,840 поштових посилок. Поштові літаки мусіли осісти поза розкладом полетів 2,095 разів наслідком попсовання машин, а 4,437 разів через злу погоду. Двісті разів поштові літаки розбились, та тільки в 32 випадках пільоти вбились. Взагалі за 10 літ при перевозі повітряної пошти тільки 43 особи втратили життя.

Тепер технічна сторінка поштових перелетів находиться, як сказано, в руках приватних компаній, що в цій і в інших ділянках підлягають Раді Цивільного Летунства („Сивіл Борд оф Аеронотикс"). Ця Рада координує цивільне летунство, підтримує його змагання для поліпшення поштової обслуги і реґулює конкуренцію. Завдяки співпраці пошти, згаданої Ради і приватних компаній, поштова повітряна достава поширилась до всіх закутин краю, час перелетів скоротився майже до одної ночі від одного океанського берега до другого, а оплата зменшилась з початкових 24 центів за унцію до 6 центів за кожної пів унції.

Куди поштове летунство розвинеться далі, невідомо. Воно вже перемогло темряву, бурі, мряку, і океани. Вказівкою, який буде найближчий крок, може бути аплікація одної компанії, внесена до Ради Цивільного Летунства з проханням дозволу на встановлення поштової обслуги гелікоптерами, себто літаками, що можуть зніматись прямовісно в повітря. Для гелікоптерів не треба спеціяльних летунських піль і вони моглиб осідати й підніматись з плоских дахів поштових будинків. Компанія хоче тим робом обслуговати 400 поштових урядів в Ню Йорку і Новій Анґлії. Можливо, що це саме буде найближчим ступнем розвитку повітряної пошти.

Загальна Рада — ФЛІС.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРҐАНІЗАЦІЙ

ШІКАҐО, ІЛЛ.

Посвячення „Сервис Флеґ".

Дня 11. квітня відбулося в парохії св. Володимира гарне торжество посвячення Службового Прапора. Предсідник торжества, гром. М. Єнджейовський, виготовив прекрасний „Сервис Флеґ", а о. Теодор Форостій, що прибув до нас з Канади, підготовив гарну програму та виголосив з цеї нагоди патріотичну проповідь. Матерям, які були уставлені двома рядами, та яких очі були звернені в гору, де на прапорі пишалося 81 звізд, сльози текли із очей струмочками на згадку, що їхні сини тепер роблять і де находяться. Одна із матерей, яка має аж пять синів при армії, а це пані М. Медзяк, є гордою з того, а найстарший здобув собі вже ступінь офіцира. Після закінчення церемонії, моряк Музика декорував груд кожної матері в супроводі вояка Древніцького. Після цього всі удалися до нашої галі, де відбулася друга частина торжества, святочний Концерт і Бенкет в честь наших дорогих вояків. Програмою проводив п. Мих. Єнджейовський. Хор при укр. прав. церкві св. Володимира відспівав американський гимн, а на закінчення український, під проводом дякоучителя Н. Панасюка. Програма була велика і добірна та вміло виконана, так, що остала надовго приємна згадка. І так п. Ревак і пані Штогрин відспівали арію із „Запорожця". Пані Дацьків і панна Шостак дует. Зістали за це нагороджені оплесками. Із промовців п. Єнджейовський виголосив вступне слово. Дальше промовляли пані К. Доманчук, яка в своєму слові дала много вказівок жіноцтву, в який спосіб найбільше і найліпше можуть причинитися до виграння цеї затяжної війни. Наступало много інших бесідників і бесідниць, з яких п. Читвінький дав признання тим родичам, які виховують своїх дітей в українському дусі. Йому самому є приємно, що один із трох його синів при армії пише листи до нього по українськи. Співала ще сольо пані Штоґрин: „Веснівка" і „Приплинь". Молода пані Древніцька із великим чуттям відспівала два соля: „Хустина" і „Якби мені черевички". Головний реферат виголосив о. парох. Навівши много прикладів із нашої історії і славної минувшини вказав на ті лиха, які приносили війни людству, а зокрема українському народови. І тепер сказав, він, наші сини боряться на розкинених всіх фронтах, щоби вибороти ту свободу і справедливість, за якою шукаючи, покинули ми рідний край, а найшли її на вільній землі Вашинґтона. Тому честь всім, що боряться за сонце золотої свободи. На закінчення всім зложив подяку за участь в торжестві п. Семочко, заявляючи, що таких рідких і будуючих свят нам потрібно якнайбільше, бо вони нас роблять сильними і непохитними у воєнних змаганнях. Хай буде честь тим нашим дорогим 81 хлопцям, які пішли на війну за свободу і краще завтра нашого народу.

Комітетовий.

ФОРТ ВИЛЙЕМ, ОНТЕРІО.

Відсвяткували першу річницю 441 відділу У. Н. Союзу.

Вечером, у неділю 9-го травня, відсвятковано в нас дуже величаво першу річницю існування 441 відділу Українського Народного Союзу ім. Тараса Шевченка. Головним бесідником на святі був орґанізатор на Канаду, п. В. Гірняк із Торонта.

Около 7. години почали сходитися члени й членки, гості й представники місцевих орґанізацій не лише з Форт Вилйєм, але й з Вест Форт Вилйєм та Порт Артур.

Вже на початку настрій у всіх веселий і бадьорий, як це звичайно буває в часі свята. Голова відділу, п. С. Боровець, попросив членів і членок, представників і гостей, щоби забрали місця за столами. Так вони всі й зробили. В часі вечері пояснив голова значіння першої річниці їх відділу, а також говорив і про завдання У. Н. Союзу. Говорив коротко, ясно й так, щоб могли краще орієнтуватися в своїх промовах, покликані до слова представники. Після закінчення вступної промови попросив до слова таких представників і гостей: о. Кіселюка, д-ра Вацика, що є відділовим лікарем, адв. В. Стасіва, паню Петранюк, п. Н. Душка від УНО, п. М. Мусія від УСҐ, п. М. Мандзюка від Тов. „Просвіти" у Форт Вилйєм, п. Е. Тхоревського від УНО з Порт Артур, п. Я. Вересюка від укр. греко-прав. парохії, паню Пиріх від ОУК з Форт Вилйєм, п. П. Гладуна від МУН і панну Орисю Чехову від СУМК.

У своїх промовах представники побажали найкращого розвою відділові УНС в Форт Вилйєм і закликали присутніх гостей ставати його членами. Після закінчення промов усіх представників промовив п. В. Гірняк орґанізатор У. Н. Союзу на Канаду. П. В. Гірняк у своїй довшій промові найперше передав привіт від Гол. Уряду У. Н. Союзу всім тим, які на протязі року працювали в користь розвитку місцевого відділу й тим, що його очолювали, а відтак наводив цифрами, скільки добра зробив Батько Союз для свойого членства й усього українського народу на цьому континенті за час свойого існування. Казав, що якщоб У. Н. Союз не виконував чесно й сумлінно своєї праці супроти свойого членства й усього українського народу, то відділ, який сьогодня святкує свою першу річницю, не бут би за той час досягнув близько півтора сотні членів! А коли це сталося, то лише тому, що грамоти У. Н. Союзу є найкращими для старших і дітей, то що Союз веде корисну роботу на американській землі та теж бере в оборону визвольні змагання українського народу в Европі. Тому саме всі ми дорожимо Українським Народним Союзом і так численно вступаємо до нього, бо не роздробленими але обєднаними силами переможемо всі перешкоди і станемо непереможною силою.

Виявнивши широко завдання У. Н. Союзу, сказав на закінчення також і те, що ще й досі трапляються такі несовісні типи людей, які, на превеликий жаль, зачисляють себе до українського народу, але тому народові роблять кривду й шкоду тоді, коли він обєднює свої сили до успішної боротьби з ворогами. Тепер між нами їх уже не багато, бо минулися ті часи, що наш народ слухав їх і гриз себе тоді, коли вороги били його по спині! Сьогодня наш народ таким осібнякам, які хвалять чуже, а ганять своє, плює ввічі й гидить ними, бо знає, що роблять вони за гроші чужу й лиху для нашого народу роботу! Дякуючи всім за участь у святі, просив голосити добрі слова про У. Н. Союз, які поможуть обєднати всіх українців міста Форт Вилйєм і його околиць в одну велику Союзову родину, а тоді лекше буде нам працювати з успіхом на добро й славу Канади й України. Працювати так, щоби до 50-літнього Ювилею У. Н. Союзу, що припадає в наступнім році, цей відділ зріс до кількох сотень нових членів!

Голова відділу, п. С. Боровець, що переводив програмою свята, подякував п. В. Гірнякові за його глибоку змістом промову й висловив надію, що наступного року, як п. В. Гірняк приїде на другу річницю, то його побажання сповняться. Подякував він також і всім представникам та гостям, що прийшли звеличати першу речницю відділу У. Н. Союзу.

М. Лисий, секр.

ІДЕ МІЖ ФРАНЦУЗАМИ ДО ЗГОДИ.

ЛОНДОН. — Таки зідуться в Африці ґен. де Ґоль, провідник Вільних Французів, що перебуває в Лондоні, та ґен. Жірод, командуючий в Африці, щоб при спільних нарадах дійти до згоди, щодо ведення дальшої французької політики.

УКРАЇНСЬКІ ЦЕРКОВНІ БРАТСТВА, ЇХ ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ

Початок наших церковних братств криється в глибокій давнині, — в Іпатієвім Літопису під роками 1134 та 1159 уже згадуються церковні „братчини", напр. у Полоцьку, згадуються, як давно існуючі. Це були громадські організації коло церкви, що мали вузькі церковні завдання, і до XV-го віку нічим особливим себе не виявляли. Здається, подібні організації існували, в тій або іншій формі, у всіх православних народів.

Помітне оживлення діяльности старих братств наступило в XV віці в польсько-литовській державі. Багато причин склалося тут на те, а головні з них були: 1. значне оживлення религійного життя в Польщі, викликане религійними рухами в Европі, особливож рухом гуситським, і 2. помітне збагачення й підсилення міських наших мешканців. Наше міщанство, підо впливом панівного тоді в Польщі магдебурзького права, потроху гуртувалося в різні цехові організації, і з часом перетворилося в сильну клясу, що мала велике економічне й політичне значення. По духу свого часу ці міщанські цехові організації скоро набули собі виразного церковного забарвлення, бо саме розбурхане церковне життя вимагало їхньої діяльної участи в церковних справах. В Литві та Польщі рядом жили дві великі церкви, — католицька та православна чи благочестива, при чому перша, церква католицька рано виявила бажання горувати над церквою благочестивою. Усе це й довело до того, що в XV. віці помітно ожила діяльність старих церковних братств, що тепер потроху організувалися не тільки для самої звичайної церковної праці, але й для оборони своєї батьківської віри. Історія зберегла нам звістку про цю нову організацію братств в XV віці тільки щодо двох братств, — найстаріше Львівське Успінське Братство відоме з 1439 року, а друге за ним — Виленське Кушнірське — з 1458 р.

Перетворення церковних братств в нові організації пішло скоріше у XVI віці. Це був вік, що взагалі приніс благочестивому народові в литовсько-польській державі великий церковно-культурний рух. Реформаційні течії докотилися з Европи й до Сходу, і помітно захопили й український та білоруський народи, особливо його інтелігенцію та міщанство. Глибоко поширилися нові церковні ідеї, напр. ідея про переклади св. Письма на живі мови, про права цієї мови до церкви, і взагалі про більше наближення самої Церкви до потреб і вимог живого життя. Сильне тоді міщаство ближче стає до церковної діяльности й на тодішній церковний стан починає дивитися критичним поглядом.

А стан благочестивої церкви в той час був зовсім невідрадний. Рядове духовенство часто було малоосвічене, життя провадило „зазорне", моральний вплив його на вірних був невеликий. Підо впливом протестантської пропаганди благочестива людність стала пильніш придивлятися до тодішнього церковного життя та до життя свого духовенства, і побачила там багато непорядків. Ще гіршою була справа з вищою церковною владою. Так зване право патронату давало змогу королівській владі обсаджувати або впливати на обсадження всіх найввищих церковних посад, — митрополитів, архієпископів, єпископів та архимандритів багатих манастирів. Влада ця була католицької віри, і той чи інший стан православної церкви глибоко її не обходив, а тому досить скоро на вищих церковних посадах опинилися люди, що до того мало надавалися. Ця церковна влада більш дбала про свої маєтки, аніж про церкву, більш думала про вовночку своєї отари, аніж про її душу. На вищі церковні посади в більшості йшли люди шляхетського походження, мирських шляхетських переконань, які звичайно й на своїх вірних дивилися згори панським гордим оком.

А між тим на благочестиву церкву все більш та більш сунула реформація й розбивала її ряди. Православна інтелігенція, білоруська та українська, сильно піддавалася нововірству й скоро кидала батьківську віру. Це був надзвичайно дошкульний удар для церкви, який змусив її відразу стати до оборони й до оживлення.

Не кращий був тоді й стан католицької церкви, — духовенство її було зовсім малоосвічене, а вища церковна влада так само більш дбала про свої матеріяльні користі. Але скоро прийшла поміч для цієї церкви, — це були єзуїти, що десь коло 1568 р. появилися в Польщі. Вони досить швидко впорядкували католицьку церкву, а пізніш повели пляномірний наступ на церкву православну. Вони скрізь позасновували дуже добрі школи, понаписували цінні книжки, по церквах дали гарячих проповідників, позакладали друкарні і т. п., — усе це швидко не тільки морально оздоровило католицький клир, але й поставило його значно вище від православних під оглядом освітнім. До католицьких шкіл охоче йшла й наша православна молодь.

Кращі сини нашої церкви відразу зрозуміли, яка велечезна небезпека загрожує їхній церкві, коли тільки й вони не змінять свого дотеперішнього життя, коли й вони не візьмуться за те саме духове оружжя, що ним єзуїти так швидко вилікували католицьку церкву. Але хто міг тепер цим занятися? Заможна й родовита інтелігенція опинилася перше в таборі протестантськім, а пізніш католицькім; вища духовна влада була непевна навіть у своїх религійних переконаннях. Позоставалася одна надійна кляса — благочестиве міщанство зо своїми церковними братствами, що мало не тільки значну матеріяльну силу в своїх руках, але мало й незломну віру батьків у своїх душах. Отож церковні братства й виступили, як єдина реальна сила, не тільки на оборону праволавної церкви, але й на оживлення замертвілого життя її.

В новій своїй ролі — в ролі оборонців батьківської віри — українські та білоруські церковні братства виступають поволі ще в першій половині XVI-го століття, але повна їх перебудова наступила головно в другій половині цього віку. Найперш організувалися братства в великих містах, — у Львові та Вильні, а незабаром за ними закладаються церковні братства й по інших містах. Братства звертаються до короля й просять від нього привилеїв на затвердження свого існування й праці. Королі видають такі грамоти, а це дуже облекшувало братствам їхню діяльність; найдавнішу таку королівську грамоту знаємо ще з 1538 р., — затвердження статуту Виленського Кушнірського Церковного Братства.

Братства, як організації церковні, мусіли подбати й про благословлення своєї праці від найвищої церковної влади. Православна церква в польсько-литовській державі канонічно підлягала тоді патріярхові царгородському, і до нього й удаються церковні братства за благословленням. Якраз того часу на сході перебував костянтинопільський патріярх Єремія, що їздив до Москви „за милостинею". Переїжджаючи через Литву та Польщу, патріярх докладно ознайомився з ненормальним станом благочестя, й переконався, що в порятунку його можуть корисно стати хіба церковні братства. Ось тому Єремія в 1588 році надає львівському та виленському братствам великих прав і навіть робить їх ставропігіяльними, цебто залежними тільки від нього. Трохи пізніш, в 1620 р. патріярх ерусалимський Феофан надав ставропігіяльні права братствам: Луцькому Хрестовоздвиженському (засноване в 1617 р.), Київському Богоявленському та Слуцькому Спаському; в 1633 р. ставропігіяльним стало Братство Могилівське. Взагалі, царгородська патріярхія сильно опікувалася благочестивою церквою в Польщі, і багато їй допомогла якраз у час лихоліття, посилаючи сюди своїх посланців. Допомога ця була дуже реальна й помітна, чого ніколи не забували наші церковні братства. На жаль тільки, вже в XVII віці, особливо з сеймової ухвали 1676 року, правильні зносини зо східними патріярхами припинилися, бо їх заборонено...

Діяльність братств була дуже різнородна. Хоч головні завдання їхньої праці скрізь були однакові, проте кожне з них розвивалося посвойому, і самі статути їх не були однакові. Але вже в кінці XVI-го віку братства охопили ціле церковно-религійне життя, яке все опинилося в їхніх руках.

Найперша й найстарша ділянка праці наших церковних братств — це безпосередня допомога своїй парохіяльній церкві. З найдавнішого часу братчики займалися оздобою зовнішности своєї церкви, дбали про її гарний вигляд та про урочистість богослужень і церковних процесій. Особливо врочисто святкували братчики своє храмове свято: на цей день варився мед, до церкви сходилися не тільки члени братства, але й сила гостей. По врочистім богослуженні зачинався братський пир, випивався наварений мед, а вторговані з того гроші йшли до братської каси; позосталий віск ішов на братські церковні свічки. У цей день братство роздавало старцям щедру милостиню, а по богослуженні вряджувало для них братський обід, і так само поїло й старців братським медом. Звичай варити мед на храмове свято позостався в народів українського та білоруського аж до сьогоднішнього дня. Звичайно бувало так, що адміністраційна влада звільняла цей мед від податку, і тим давала більший дохід братству; нерідко братства мали право ситити мед два-три рази на рік.

Моральне й церковно-религійне виховання було так само важливим завданням братства. У житті братчиків панував безгідний послух. На чолі братства стояли виборні старші брати, — голова братства, брат скарбник (шафар), брат ключник і ін. Кожне їхнє зарядження мусіло бути виконане, а невиконання каралося. До братства приймали всіх бажаючих, але вихід із братства був сильно утруднений.

(Кінець буде).

ЖІНКА КОНДУКТОРКОЮ НА ТРАМВОЮ В ШВАЙЦАРІЇ.

ГАРОЛД Е. СТАСЕН, губернатор Мінесоти, як офіцир американської фльоти.

ПІДПИРАЙТЕ СВОЇХ БИЗНЕСМЕНІВ

Випродаж Книжок

ІСТОРИЧНІ, СЕНЗАЦІЙНІ Й ВОЄННІ ОПОВІДАННЯ,

Апостоли і Євангелія на неділі, празники і дні святих цілого року	$ .75
Церковні Пісні з нотами, на всі свята цілого року, брош.	$ .50
Рахункова книжечка	$.50
Рідне Слово, збірка новель і оповідань українських авторів, бр.	$ .75
Д. Дорошенко: **Славянський Світ у його минулому й сучасному,** в трьох томах, брош. $1.25, опр.	$1.50
П. Куліш: **Чорна Рада,** хроніка з 1663 року, повість з ілюстраціями, бр. 75 центів, опр.	$1.00
Ю. Федькович: **Люба-Згуба,** повість, опр.	$ .35
І. Сорокатий: **До Складу і Прикладі**	$ .20
К. Поліщук: **Отаман Зелений,** сучасний роман, в трьох частинах, бр.	$1.00
Г. Хоткевич: **Камінна Душа,** повість, брош.	$1.50
Чайковський А.: **Не було виходу.** Історія одної парцеляції. Оповідання з галицького життя	$ .35
Чайковський М.: **За силу сонця.** Фант. оповідання. Опр.	$1.25
Кобилянська Ольга: **В неділю рано зілля копала.** Оповідання	$ .65
Чернява Іван: **Люди з Чорним Піднебінням.** Повість. Прош.	$ .40
Вибір творів Ю. Федьковича. Брош.	$ .40
Франко Іван: **Оповідання.** Зміст: Малий Мирон, Грицева шкільна наука. Оловець. Борис Граб і інші	$ .65
Чехов А.: **Оповідання.** Переклав О. Бабій	$ .25
Филипчак І.: **За Сан.** Іст. оповідання, 2 томи	$ .40
Кисілевська О.: **Швайцарія.** Короткі загальні уваги про Швайцарію. В цій книжці є багато оригінальних фотографічних знимок, так, що кожний може з неї довідатися багато про життя у Швайцарії і її промисл	$2.00
Филипчак І.: **Будівничий Держави.** Історична повість з XII віку. Бр.	$ .70
Филипчак І.: **Братия любов**	$ .75
Яворівський: **1,000,000 Галицької Армії**	$ .50
Кащенко А.: **Запорозька слава.** Брош.	$ .50
Лункевич В.: **Життя Первісного Чоловіка та сучасних дикунів.** Опр.	$ .85
Самчук У.: **Волинь.** Том I. **Куди тиче та річка.** Брош.	$1.50
Том II. **Війна та революція.** Брош.	$1.75
Том III. **Батько і син.** Брош.	$1.50
Дойль К. (7 книжечок): 1. **Душогубство в Абей Гронлж.** 2. **Пестра Стяжка.** 3. **Захований Клейнод.** 4. **Чоловік з Близною.** 5. **Вітятий палець.** 6. **Шість Наполеонів.** 7. **Танцюючі фігури**	$ .75
Дудко Ф.: **Краса життя.** Оповідання	$ .20
Кервуд Д.: **З тавром убийника.** Повість, переклав М. Лотоцький. Є це книжка пригод благородного чоловіка, закинутого судьбою в дику країну північної Канади	$ .80
Лепкий Богдан: **Писання Богдана Лепкого, з портретом автора і з нарисом його літературної діяльности, написаним В. Верниволею.** Том I. Вірші, том II. Проза. В полот. опр.	$5.00
Левицький-Нечуй Іван: **Над Чорним морем.** Повість Опр.	$1.50
Лотоцький А: **Кужіль і меч.** Істор. повість з кінця 15 і поч. 16 віку	$ .80
Мельник-Матвіїв Микола: **За рідне гніздо**	$ .25
Кобилянська Ольга: **Царівна.** Героїня Наталка Верковичівна виступає тут „надлюдською" з презирством до міщанських інтересів, з великим аристократизмом духа та змаганням до повної еманципації пригнобленої жінки. Вона шукає собі чоловіка таких же поглядів, щоб він її не пригнітив. Тому то відкидає обмеженого орядина, а знаходить собі ідеал в особі скромного д-ра Марка. В люксусовій оправі	$2.75
Кобилянська О.: **За ситуаціями.** Повість	$ .50
Нечуй Іван: **Кайдашева сімя.** Повіть. Опр.	$1.25
Поліщук К.: **Розпята душа.** Оповідання з латишського життя	$ .20
Леонтович Р.: **На прю.** Повість з української старини	$ .50
Білозерський О. П.: **На передодні.** Іст. повість. Часть I і II. Брош.	$1.00
Будзиновський В.: **Нерозлучні.** Оповідання з другої половини XVII століття. Часть I і II	$ .80
Чайковський А.: **Перед зривом.** Історичне оповідання	$ .50
Бірчак І.: **Проти закону.** Повість на тлі подій 12. віку	$ .50
Захаревич Ф.: **Хлопська дитина.** Повість	$ .40
Голубець М.: **Рік грози і надій 1914**	$ .50
Косач Ю.: **Тринадцята четя.** Оповідання	$ .50
Купчинський Р.: **У зворах Бескиду.** Повість зі стрілецького життя. Бр.	$1.00
Новіков О. Прибой: **Цусіма.** Перекл. з російського. Часть I і II. Опр.	$2.50
Майрік Г.: **Голем.** Оповідання. Опр.	$1.50
Свидницький А.: **Люборацькі.** Сімейна хроніка. Опр.	$1.50
Чайковський А.: **Віддячився.** Опов. з козацької давнини. Брош.	$1.00
Шевченко Т.: **Гайдамаки** з порт. автора і ілюстраціями. Брош.	$ .50
Крушельницький А.: **Змагання.** Повість. Брош.	$1.00
Антонович В.: **Коротка Історія Козаччини** з ілюстраціями і картою України. Брош.	$ .65
Юлій Верн: **Чорна Індія,** на українську мову переклав Мирослав Капій. Опр.	$1.50
Гавриляк Ілько: **Тернистим шляхом**	$ .30
Син України. Історична повість у трьох частях з ілюстраціями і мапою. Брош.	$1.25
Іван Бугера: **Українське Весілля на Лимківщині**	$ .40
Остап Мисевич: **Український Весільний Обряд у Бойківщині**	$ .60

*) **УВАГА:** З причини малої скількости примірників, просимо замовляти тільки ці книжки, що є подані у повищім оголошенні.

Замовлення разом з належитістю слати до:

"SVOBODA"

P. O. Box 346 Jersey City, N. J.

ТАРЗАН, ч. 772. Протиакція.

Тягар Тарзанового тіла звільнив торпеду й тепер вона була направлена на далекий перископ.

Як капітан підземного човна очуняся з дива, він сказав: „Ми унеможливимо цю штучку. На поверхню!"

Субмарина, невидима з кружляка, внаслідок мраки, піднялася з глибини.

Моряки скоренько вибігли з нутра й приготовили гармату на чердаку до вистрілу на Тарзана й торпеду.